

**Program prevence rizikového chování,
výchovy ke zdravému životnímu stylu,
výchovy ke zdraví**

Zpracovala: Mgr. Gabriela Čížová, školní preventistka rizikového chování

Obsah

I. Vizitka ZŠ Heřmanice u Oder okres Nový Jičín, příspěvková organizace

- I.1. Základní údaje
- I.2. Školní družina
- I.3. Školní jídelna
- I.4. PC učebna a počítačová gramotnost

II. Organizace prevence rizikového chování na škole

- II.1. Právní vymezení školní prevence
- II.2. Organizace prevence rizikového chování u žáků školy

III. Minimální preventivní program ZŠ Heřmanice u Oder pro školní rok 2020/21

- III.1. Minimální preventivní program
- III.2. Škola spolupracující
- III.3. Poskytování poradenských služeb ve škole
- III.4. Aktivity nespécifické primární prevence
- III.5. Programy specifické primární prevence

IV. Závěr

Kapitola I.

Vizitka Základní školy Heřmanice u Oder okres Nový Jičín, p.o.

I.1. Základní údaje

ZŠ Heřmanice u Oder je umístěna ve starší udržované budově č.p. 47 v níž sídlí i místní obecní úřad. Škola má **prostory**, ve kterých sídlí **svěřeny do bezplatného užívání**. Žákům jsou k dispozici kromě domovských tříd také přírodovědná a vlastivědná učebna, tělocvična, školní družina a jídelna. ZŠ Heřmanice u Oder je neúplnou školou pro první až pátý postupný ročník. Výuka je organizována ve dvou třídách, vždy se dvěma a třemi sousedními sloučenými ročníky, poté žáci pokračují v plnění povinné školní docházky v ZŠ Komenského Vítkov. **Vzdělávání všech žáků ZŠ ve školním roce 2020/21 bude probíhat podle ŠVP ZV: „Škola pro 21. století“, platného od 1.9.2020**

Rozdělení tříd:

- I. třída – 1.-3. ročník, třídní učitelka Dagmar Mikulová
 - II. třída – 4. a 5. ročník, třídní učitelka Mgr. Gabriela Čížová
- Pedagogický sbor tvoří dále Kristýna Ondřejová, Michaela Křivonožková, Pavla Ovcáčíková a Hana Strnadlová Pastorková

I.2. Školní družina

Provoz školní družiny ve školním roce 2020/21 bude probíhat ráno 6:45-7:45 a odpoledne 11:40-15:30 hodin a je otevřeno jedno oddělení. Školní družina má vypracovaný roční plán aktivit ŠD a ŠVP pro školní družinu. Pro rozvoj zájmů, dovedností a využití volného času nabízíme dětem a zákonným zástupcům žáků rozmanitou nabídku zájmových činností.

I.3. PC koutek a počítačová gramotnost

Značný důraz ve vzdělávání je kladen na informační a komunikační technologie, jejichž využívání by se mělo stát pro naše žáky a pedagogy samozřejmostí. Pedagogové jsou vyškoleni ke kvalifikované obsluze PC. Děti pravidelně pracují na PC. Stanice mají přístup na internet a využívají výukové programy během vyučování.

Kapitola II.

Organizace prevence rizikového chování na škole

II.1. Právní vymezení školní prevence

Školy mají ze zákona povinnost realizovat aktivity orientované na prevenci rizikového chování. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (§ 29, odst. 1) uvádí, že: „Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.“ a dále (§ 30, odst. 1, písm. c) uvádí, že: „Školní řád a vnitřní řád upravuje podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdravých dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.“

Program prevence rizikového chování musí být v souladu se:

- Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
- Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině
- Zákonem č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Zákonem č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení
- Vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Metodickým pokynem MŠMT ČR k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j. 28 275/2000-22
- Metodickým pokynem MŠMT ČR k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51
- Metodickým pokynem MŠMT ČR o spolupráci škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže, postup při prověřování a dokumentování kriminality dětí č.j. 14 144/1998-22
- Metodickým pokynem MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14 423/1999-22
- Metodickým pokynem MŠMT ČR k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j. 10 194/2002-14
- Metodickým pokynem MŠMT ČR k prev. řešení šikanování mezi žáky škol a škol. zař. č.j. MSMT-21149/2016)
- Strategie primární prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v Moravskoslezském kraji na období 2019-2027
- Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č. j.: 11 691/2004-24

Legislativa a materiály MŠMT týkající se prevence rizikového chování ve školách:

- MP MŠMT k prev. řešení šikanování mezi žáky škol a škol. zařízení č.j. 25 832/2008-1
- MP MŠMT k výchově proti rasismu, xenofobii a intoleranci č. j .14 423/99-22
- MP MŠMT k jednotnému postupu uvolňování a omlouvání žáků č. j .10794/2002-14
- Informace MŠMT k testování moči na školách
- Tisková zpráva sekretariátu rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky-"Aktivity scientologů-varování"
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnému užívání internetu č. j .11691/2004-24
- Školní preventivní program-materiál MŠMT k tvorbě ŠPP
- Školní program proti šikanování-materiál MŠMT
- Informace MŠMT ke spolupráci škol a šk. zařízení s policií ČR
- Primární prevence rizikového chování ve školství-materiál MŠMT a Centra adiktologie

II.2. Organizace prevence rizikového chování u žáků školy

Prevence by neměla probíhat izolovaně, je součástí koncepce v posloupnosti MŠMT – krajský úřad – PPP – škola. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (§ 7) uvádí, že:

„(1) Ředitel zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy ...

(2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na: primární prevenci sociálně patologických jevů, ...“. Obsah těchto bezplatných standardních poradenských služeb je dále uveden v přílohách této vyhlášky. Školní metodik prevence koordinuje realizaci preventivního programu školy, metodicky vede ostatní pedagogické pracovníky školy v oblasti prevence rizikového chování a koordinuje spolupráci školy s metodikem preventivních aktivit v pedagogicko-psychologické poradně. Vyhláška dále (§ 5) uvádí, že:

„(3) Poradna poskytuje metodickou podporu škole, prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.“ Podrobněji výše zmíněnou posloupnost upravuje metodický pokyn MŠMT ČR k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 20 006/2007-51. V návaznosti na školský zákon vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (§ 2 Obsah poradenských služeb) uvádí, že:

„Obsahem poradenských služeb je činnost přispívající zejména k:

- vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj žáků, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu vzdělávání,
- prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací.“ Aby pedagogové rámcově věděli, jak při řešení konkrétních problémů v oblasti rizikového chování postupovat, vydává ministr školství, mládeže a tělovýchovy metodické pokyny.

Kapitola III.

III.1. Minimální preventivní program ZŠ Heřmanice u Oder pro školní rok 2020/21

Škola je povinna mít zpracovaný tzv. Minimální preventivní program. Metodický pokyn MŠMT ČR k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51 (hlava I., čl. 2, odst. 6) jej definuje takto: „Konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Minimální preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.“ Na jeho tvorbě a realizaci se tedy podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Tentýž metodický pokyn dále (hlava II., čl. 3) uvádí, že: „(1) Do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy je začleněna problematika prevence sociálně patologických jevů u dětí, v případě není-li vydán rámcový vzdělávací program je tato problematika začleněna do osnov tak, aby se prevence sociálně patologických jevů u žáků stala přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita škol. (2) Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence sociálně patologických jevů u žáků podle odstavce 1 byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech, jichž se prevence sociálně patologických jevů u žáků dotýká.“ Z výše uvedených skutečností vyplývá, že prevence sociálně patologických jevů má probíhat systematicky a dlouhodobě a že se má jednat o standardní činnost školy. Tentýž metodický pokyn dále (hlava I., čl. 1, odst. 3) uvádí, že: „Aktivity škol jsou cíleně směřovány k efektivní primární prevenci a eliminaci aktivit z oblasti neúčinné primární prevence.“, přičemž také definuje jaká prevence je a není účinná. Obsahem Minimálního preventivního programu ZŠ Heřmanice u Oder jsou aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti a k odpovědnosti za sebe a své jednání. Minimální preventivní program ZŠ Heřmanice u Oder je orientován na předcházení rizikovým jevům v chování žáků např. šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus, užívání návykových látek (tabák). Cílem primární prevence zůstává rozvoj a podpora vyvážené a hodnotné autonomní osobnosti, nasměrování dětí na zdravý životní styl (prevence civilizačních chorob, zdravé stravovací návyky, pitný režim, relaxace, spánek, zdravé učení a osvojování pozitivního sociálního chování), dodávání zdravé sebedůvěry a upevňování sebeúcty žákům, vzájemná úcta a respekt učitel -žák, důvěra v učitele s možností svobodně vyjadřovat svůj názor a dobrovolné dodržování pravidel, které pomohli žáci vytvořit, otevřený dialog a partnerství, intenzivní komunikace s rodiči atd.

III.2. Škola spolupracující

Škola chápe své poslání jako službu žákům a jejich zákonným zástupcům. Rodiče mohou školu navštívit kdykoli po vzájemné dohodě s ředitelem nebo vyučujícím, v době konzultací a třídních schůzek. Škola bude pro veřejnost otevřena také v době besídek, jarmarků, tvůrčích dílen apod. Veřejnost bude o činnosti a aktivitách školy informována prostřednictvím „Zpravodaje obce“, „Oderského zpravodaje“ a také na webových stránkách školy www.hermanickaskola.cz/ profilu ZŠ na fb.

Snažíme se zapojit rodiče o veřejnost do projektů a aktivit školy. Přejeme si být školou úzce spolupracující s jednotlivci a neziskovými organizacemi spádové oblasti.

Systematicky si budujeme síť fanoušků a dobrovolníků, kteří pro děti vymýšlejí tvůrčí dílny, přednášky, výstavy, koncerty.

Partnery naší školy při realizaci Minimálního preventivního programu jsou:

- Naše Kamenka o. s., Divous o. s. z Oder
- PPPP (poradna pro primární prevenci) Ostrava
- PPP Vítkov a PPP Nový Jičín
- vedení obce Heřmanice u Oder
- MŠ Kamenka, ZŠ Komenského Vítkov
- Armáda ČR a Policie ČR
- Správa CHKO Poodří, ČSOP Fulnek a ČSOP Studénka
- dobrovolníci hnutí Brontosaurus a DUHA, SKAUTI
- neformální Spolek žen Heřmanice u Oder
- Sbor dobrovolných hasičů ve Vésce a fara ve Vésce
- Historicko-vlastivědný spolek v Odrách atd.

III.3. Poskytování poradenských služeb ve škole

Program prevence je orientován také na rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech domácího násilí, týrání a zneužívání dětí, ohrožování mravní výchovy mládeže. Škola monitoruje rizika „sociálně patologických jevů“ a při varovných signálech koordinuje postup výchovný poradce, který svolává setkání se zákonnými zástupci, konzultace s žáky a nabízí podporu a poradenství. Poradenské služby zajišťuje ředitelka (výchovný poradce, metodik prevence) a další postup konzultuje s třídní učitelkou. Metodik prevence realizuje konzultační hodiny pro rodiče podle individuálních potřeb žáků a zákonných zástupců. Na třídní učitele a školního metodika prevence se mohou žáci kdykoli obrátit a požádat ho o konzultaci a podporu v obtížných psychosociálních situacích. Ve škole byla zřízena pro žáky rovněž schránka důvěry.

Zaměření poradenských služeb

- Poradenství žákům v oblasti učebních postupů, stylů a strategií, poradenství zákonným zástupcům žáka ve výchově a vzdělávání, poradenství při školní neúspěšnosti, postupy řešení neprospěchu a podpora žáků ve zlepšení, prevence neúspěchu,

- poradenství v obtížných životních situacích žákům, poradenství při integraci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z odlišného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním, poradenství ke vzdělávání mimořádně nadaných žáků,
- poradenství při řešení konfliktů mezi žáky, podporuje optimální komunikaci mezi rodiči, učiteli a žáky (mediace), poskytuje konzultace a podporu učitelům, v práci s žákem s potížemi v učení, v chování, v sebepojetí, ve vztahu k učiteli, k druhým lidem,
- poskytování informací o dalších službách poradenských zařízení a spolupráce s dalšími odbornými institucemi. Škola spolupracuje s odbornými institucemi v oblasti prevence rizikového chování:
- Okresní metodik preventivních aktivit PPP Nový Jičín – PhDr. Letý Pavel, tel.: 556 771 140, e-mail: ompa@pppnj.cz
- Preventivně informační skupina Okresního ředitelství Policie ČR - nrap. Tomšík Z., tel.: 974 735 208, pisnj@mvr.cz
- Městský úřad Odry, sociálně právní ochrana dětí-Hrčková M., tel.: 556 768 140
- Městský úřad Odry, kurátor pro mládež-Homolová P., tel: 556 768 145

Velkou pozornost věnujeme ve škole integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování. Na škole působí pedagogický sbor, jehož členové mají zkušenosti a dobré výsledky s integrací žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Pedagogové absolvovali tématické kurzy věnující se problematice specifických vývojových poruch. Děti se specifickými poruchami jsou plně integrovány, navštěvují doporučené cvičení pro nápravu poruch učení a dle potřeby pracují podle individuálního vzdělávacího plánu. Škola spolupracuje v oblasti nápravy SPUCH s odbornými institucemi:

- PPP Vítkov - Mgr. Šuláková D., e-mail: sulada@centrum.cz
- PPP Nový Jičín - Mgr. Sopuchová J., t e l.: 55671141 j.sopuchova@ppnj.cz

III.4. Aktivity nespecifické primární prevence

V rámci diskuze během třídnických hodin, při individuálních pohovorech s dětmi a zákonnými zástupci žáků, z dotazníků a vzkazů ve schránce důvěry jsme se dozvěděli o zájmu dětí o pestrý volnočasový život ve škole. Nově jsme nabídli dětem možnost trávit čas akčně v tělocvičně nebo v PC učebně a rozšířili jsme nabídku kroužků fungujících při ŠD. Na podněty jsme zareagovali dovybavením domovských tříd audio a video technikou, PC v učebnách jsou zkompletovány a dokoupili jsme do hracích koutků stavebnice a společenské hry, které zatraktivnily přestávkový ruch.

Osu aktivit nespecifické primární prevence tvoří **školní projekty**, které vhodně dotvářejí obsah vzdělávacího procesu celé školy:

- **Projekt „Škola jako komunitní centrum obce“**
- **Projekt „Zelená škola“**
- **Projekt „Velké srdce“**

Projekt „Škola jako komunitní centrum obce“

Cílem projektu „Škola jako komunitní centrum obce“ je snaha oživit místní kulturní a společenský život. Máme dlouhodobý záměr realizovat myšlenku školy, jako přirozeného centra života místní komunity. Jsme domluveni na konkrétních akcích s jednotlivými neziskovými organizacemi spádové oblasti. Žákům, rodičům a přátelům školy jsou k dispozici učebna PC, tělocvična a služby jídelny. Ve spolupráci s vedením obce a dobrovolníky z neformálního Klubu rodičů máme záměr uskutečnit **tradiční akce** viz. plán aktivit školy. Jsme odhodláni ve spolupráci s malotřídkami Mikroregionu Odersko realizovat pro děti spádové oblasti sportovní přebory a olympiády společenských her, zapojíme naše žáky do výtvarných soutěží a uměleckých přehlídek. Naší snahou bude také zdokumentování lidových zvyků a křesťanských svátků v běžném životě člověka 21. století a trvalá příležitostná péče o drobné sakrální stavby spádové oblasti.

Projekt „Zelená škola“

V projektu „Zelená škola“ nám jde o realizaci teorie udržitelného života ve školní praxi. Cílem je přechod školy a našeho mozku na k přírodě šetrnější provoz. Provoz školy je co nejvíce bezodpadový (je kladen důraz na předcházení vzniku zbytečných odpadů) a školní praxe podporuje recyklaci, v rámci možností budeme třídít odpad a následně děti odhalí zákulisí třídění odpadu. Zapojí se do celoročního sběru tříděného papíru, tonerů, víček od PET lahví a projektu RECYKLOHRANÍ. Neustále je dbáno na školní hygienu – třídy jsou náležitě osvětleny, řádně větrány a jejich prostředí je příjemněno pokojovými rostlinami a barevností nábytku. Je omezen počet věcí, které děti musejí přenášet v brašně. Skladba jídelníčku a kultura stravování ve školní jídelně respektuje zásady zdravé výživy, je zajištěn pitný režim dětí. Po domluvě s rodiči a přáteli školičky se pokusíme uskutečnit vlastní školní eko-akce např. brigády, exkurze a vlastivědné výlety. S dobrovolníky z ČSOP Fulnek, ČSOP Odry a o.s. Naše Kamenka jsme domluveni na realizaci tradiční akce „Uklidme svět“. Máme zájem o besedy s reprezentanty k přírodě šetrného životního stylu a vycházky do krajiny s regionálními patrioty. Ve spolupráci s vedoucí výtvarného kroužku uskutečníme tvůrčí dílny zanikajících řemesel. Půjde o seznámení se starými, uvadajícími lidskými dovednostmi a přírodními materiály, jako je vosk, dřevo, proutí, sláma, vlna, textil apod.

Projekt „Velké srdce“

V projektu „Velké srdce“ máme záměr pěstovat u dětí empatii, soucit a pocit zodpovědnosti. Bezeškrtně chceme uskutečňovat skutky solidarity a podporovat humanitární a charitativní činnost dětí a přátel školičky. Během tématických besed a diskuzí děti uslyší příběhy lidí, kteří se akčně zapojili do humanitárních akcí v krizových oblastech světa.

III.5. Programy specifické primární prevence

Na programy specifické primární prevence tj. aktivity, které jsou cíleně zaměřeny na předcházení a redukci výskytu konkrétních podob rizikového chování žáků, a které reagují na individuální situaci ve třídě, nemáme v rozpočtu školy finanční prostředky. Aktuálně se věnujeme tomu, že na modelových situacích vysvětlujeme dětem důvody rozdílného chování lidí, odlišujeme záměry od nahodilosti, snažíme se pojmenovat neférové jednání a

zákeřnost, pokoušíme se trénovat s dětmi reakci na útok, pomluvu, výsměch. Uvědomujeme si, že jednou z cest, jak realizovat úspěšně efektivní primární prevenci a výhledově dosáhnout podnětného sociálního klimatu, je v problematice prevence školený a odborně způsobilý pedagog. Vedení školy bude podporovat vzdělávání pedagogů na téma prevence rizikového chování.

Kapitola IV.

Závěr

Trvalým cílem našeho pedagogického snažení je škola, jako bezpečné místo k životu a žák odpovědný za vlastní chování v rozsahu přiměřeném věku, ale zároveň jsme smířeni s tím, že realizace efektivní primární prevence přinese výsledky až v delším časovém horizontu. Pedagogický sbor proto i v budoucnu při tvorbě a realizaci minimálního preventivního programu bude usilovat o to, aby prevence sociálně patologických jevů byla celistvá, kontinuální, dlouhodobá a nápaditá svými formami a metodami, věříme, že se nám podaří do periodických aktualizací preventivního programu zahrnout postřehy a myšlenky všech participantů na poli prevence patologických jevů (dětí, pedagogů, zákonných zástupců, PPP v Novém Jičíně, Policie ČR, neziskových organizací, orgánů soc. právní ochrany dětí a mládeže apod.), aby byl program tak jako dnes účinným a každodenním prostředkem k dosažení našeho pedagogického cíle.